

quæ dies ordinationis ejus videtur esse; at decima Octobris in monasterio Ferrariensi, ubi sacræ ejus reliquæ anno 1569 a furentibus Calvinistis præter pauculas dissipatæ sunt, pretiosa theca capitata A quam Ludovicus de Blanchefort abbas Ferrariensis anno 1487 expensis ad hoc opus argenteis nummis 40,000 fabricari curaverat.

VITA SANCTI ALDRICI

Auctore Anonymo, cujus ætas incerta.

(Apud Mabill., Act. SS. ord. S. Bened. ex ms. Lectionario Senonensi pervetusto, et alijs.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Quo tempore vixerit sequentis Vitæ scriptor anonymus, nullo constat argumento: eum tamen sub initium sæculi undecimi vixisse crediderim, quod nulla referat miracula a sancto Aldrico facta post id tempus.
2. Aldricum *sanctum* vocant Odorannus et Clarius in suis Chronicis, uterque Senonici monasterii Sancti Petri, ille sub finem undecimi, hic sub initium duodecimi monachus. Et certe sancti Aldrici corpus ante annos sexcentos levatum e terra fuisse, ejusque festum diem cum religione observatum, constat ex Vita subjecta. Colitur iste sanctus in ecclesia Senonensi die sexta Junii, qui forte dies est ejus ordinationis, nam obitus ejus incidit in diem decimum Octobris, qui dies apud Ferrarienses festive celebratur. Translatio vero trigesimo die Julii.
3. Ferrariense monasterium, cujus monachus et abbas fuit sanctus Aldricus, situm est ad Clariam (*Clairy*) amnem in Lupam (*le Loing*) influentem, in Vastinensi pago (*le Gâtinais*) diocesis Senonensis, *Bethleem* antiquitus a conditore dictum, testante Lupo ejus loci abbate in epistola 13. Eo in loco sanctos Savinianum et Potentianum Senonum apostolos ædiculam beatæ Mariæ primitus posuisse ferunt. Monasterii conditionem Chlodoveo Magno Francorum regi, restitutionem Wandelberto duci tribuunt. Buchinus ex gentili conversus, qui et ipse postea venerabilis, id est monachus, existit, Ferrariensi monasterio præfuit sub medium sæculum septimum, teste Audocno in libro primo de Vita sancti Eligii episcopi, cap. 10. Ludovicus Augustus monasterium Sanctæ Mariæ et Sancti Petri de Ferrariis, quod antiquitus *Bethleem* vocabatur, in cujus curia pater [*Imo avus*] ejus Pippinus occidit leonem, et ipsemet a Stephano papa Romano in regem honorifice consecratus est in eadem ecclesia instaurasse memoratur in libro de ipsius Vita. Huc spectat, si non fallor, id quod litteris mandavit monachus Sancti Gallensis in libro secundo de Vita Caroli Magni, cap. 23, nimirum Pippinum, comperto quod primates sui cum clanculo despicerent, ob corporis forsam brevitatem, præcepisse taurum inmitti in leonem, et quidem leonem apprehensa tauri cervicæ illum in terram projecisse; tum regem dixisse ad circumstantes, ut qui viribus fidentior esset, leonem a tauro abstraheret, aut certe occideret. Ubi nemo id aggredi ausus est, Pippinum ipsum præstitisse, transmisso gladio per jugulum leonis, quod in majori Ferrariensis ecclesiæ porta vetustis figuris representatum hactenus cernitur. Verum quod subdit Vitæ Ludovici scriptor anonymus, cujus verba superius adducta sunt, Pippinum scilicet in Ferrariensi ecclesia consecratum ab Stephano papa fuisse, id in ecclesia Dionysiana contigisse tradunt Ludovicus Augustus in epistola Areopagiticis præfixa, Anastasius Bibliothecarius in Vita Stephani papæ, Erkempertus et alii nonnulli. Et fortasse utroque in loco Pippinus coronatus est, uti Carolus
- B Magnus ejus filius duobus in locis, Noviomagi scilicet et Corbanaci; et Pippinus ipse ante Stephani in Franciam adventum a Bonifacio Moguntino archiepiscopo coronam SueSSIONE acceperat, quod etiam ab aliis regibus usurpatum. Certum vero est ex Annalibus Bertinianis, Ludovicum et Carolomannum Ludovici Balbi filios eo in canobio coronatos ab Ansegise archiepiscopo fuisse: id quod agnovit Carolomannus in capitulari Carisiaci ab se facto, in Appendice ad Lupum: ubi Carolomannus ratum habet scriptum illud, quod in Ferrariorum monasterio coram altari sancti Petri perdonavit.
- C 4. Abbates ejus monasterii post Buchinum qui fuerint, aut quem unus post alium ordinem tenuerint, non facile est demonstrare. Perturbatus est eorum ordo in fusiore Gallia Christiana, ubi Singulfus et Adalbertus, sextus et septimus ponuntur: quos inter Alcuinum et Aldricum collocandos esse constat ex epistolis Lupi abbatis et ex Vita sequenti. De Singulfo seu Sigulfo ita Lupus in epistola 20: « Certe Ferrariensis monasterii, cui indignus deservio, quondam nobilis abbas et presbyter Sigulfo, qui usque ad senium canonico habitu laudabiliter vixerat, sponte se potestate exiit, et nostram, hoc est monachicam, religionem assumpsit, atque donec diem obiret, suo passus est subijci discipulo, quem ipsius voluntate ac fratrum consensu imperator Ludovicus memorato loco abbatem præfecerat, id est Adalberto. Sigulfo iste, natione Anglicus ex Vita subjecta, Alcuini discipulus, a præceptore suo præfectus est monasterio Ferrariensi anno fere 804, quo Alcuinus discipulis suis abbatias resignavit. Sigulfo successit Adalbertus initio principatus Ludovici Angusti; Adalberto autem Aldricus circiter annum 824. Dein anno 829 Aldrico in sedem Senonicam translato successit Odo, a Sancta Marthani omissus: qui postea, eo quod Lothario faveret, teste Lupo in epistola 26, a Carolo Calvo pulsus ex epistola 21, successorem sortitus est Lupum, clarissimum sui temporis virum. Exstant apud Lupum Odonis epistolæ quatuor, ejus nomine a Lupo scriptæ: cujus Odonis abbatis sit mentio in libro de Vita sancti Faronis, cap. 118. Ex quibus corrigendi abbatum Ferrariensium indices vulgati, in quibus Odone prætermissio recensetur Wenilo, qui Aldrico mortuo, non ex abbate Ferrariensi, ut putant nonnulli, Vitæ sequentis auctoritate decepti, sed ex capellano regis capellæ Caroli Calvi creatus est archiepiscopus Senonensis. Etsi porro Singulfus abbas canonicus erat ante abdicatam præfecturam; non tamen canonicis subiacebat monasterium Ferrariense, sed monachis, siquidem Aldricus eo in loco ab ineunte ætate monachalis disciplina suscepit insignia sub Alcuino. Singulfi magistro ac præcessore.
- D 5. Qualis eo tempore fuerit monachorum Ferrariensium religio, satis innuit Lupus in epistola 23 Odonis abbatis nomine scripta ad Ludovicum abba-

tem, in hæc verba : « Namque quia haud procul a nobis educati estis, apud nos quoque fuistis; qualitas monasterii nostri vos minime latet : ubi præter studium religionis, quo sibi nomen inter alia cœnobio vindicavit, non est quod expetendam sit ei, qui se magni facit. » Hildegarius, seu quisquis conditor est libri de Vita sancti Faronis, in cap. 118 idem testimonium præbet, loquens de Lupo, qui « pastor modo, » inquit, « pro religione sanctitatis in monasterio famosissimo Ferrariensi » existit, « ubi cœtus monachorum in Christo cum illo toto orbe est venerandus. » Monachos *septuaginta duos* Lupo abbate ibi in magna penuria vixisse legimus in ejus epistola 45, ad Carolum regem. Iste monachus fuit Marcuardus, postmodum abbas Prumiensis, Lupo maxime familiaris. Fuit etiam, ni fallor, Eigil ex monacho dein Prumiensi abbas Flaviniacensis, ac demum archiepiscopus Senonensis. Quibus adnumerandus Ado Viennensis antistes. Inter abbates præter Alcuinum, Sigulfum, Adalbertum, et Lupum, maxime claruit religione et munificentiâ Ludovicus de Blanchaforti abbas ab anno 1465 ad 1505, cujus opera totum fere monasterium a fundamentis instauratum est. Denique eo loci anno 1569, die 18 Augusti, crudeli mortis genere affecti sunt a Calvinistis sex monachi, Joannes Boursiet subprior, Ludovicus Bouvet cellerarius, Jacobus Colombet præpositus, Ludovicus Galopin, Ludovicus Gilles et Claudius Bourdin; quorum primus et secundus fune ad collum alligato strangulati, ac per gradus ecclesiarum raptati; tertius et quintus gladiatorum et sclopo-

rum ictibus confossi; quartus et sextus gladio ad mammillam transverberati. Hactenus perstat istud monasterium sub Benedictina sancti Mauri congregatione, magno populorum concursu frequentatum, qui in eodem Virginiis Deiparæ voti causa conflunt.

6. Complures ex monachis nostris per sæculum nonum decimumque Senonensi ecclesiæ præfecti sunt, nam præter sanctum Ebonem, qui sæculo septimo eam sedem tenuit, Jeremias ex monacho Centulensi (ut vulgo creditur) dictus archiepiscopus est ab Ludovico Augusto; tum successit Aldricus monachus et abbas Ferrariensis; dein post Wenilonem Eigil abbas Flaviniacensis; postea Ansegisus ex cœnobio Sancti Michaelis apud Bellocos; hinc Ewardus monachus et præpositus abbatiæ Sanctæ Columbæ prope Senonas. Interpositus vero duobus Walteriis et Aldaldo, sedem accepit Wilhelmus monachus; et post eum Gerlannus monachus Antisiodorensis cœnobii Sancti Germani, successorem sortitus est Hildemannum cœnobitam Dionysianum; cui successit Archembaldus, et post eum Sewinus, non quidem monachi, sed monastici ordinis cultores et propagatores eximii. Jam referenda est sancti Aldrici Vita, cujus titulus in ms. codice Ferrariensi sic habet: *Incipit Vita beati Aldrici Senonensis archiepiscopi, et hujus abbatiæ Ferrariensis abbatis, ubi ejus corpus est inhumatum. Quapropter ejusdem transitus fit solemniter decimo die Octobris.*

INCIPIT VITA

1. Anno septingentesimo septuagesimo quinto ab incarnatione Domini, regnante Carolo Magno, beatus Aldricus in territorio Vastinensi (*le Gâtinais*) de principibus palatinis existit oriundus; qui dum adhuc intra materni uteri angustias includeretur, voluit Dominus ostendere in nondum nato quod futurum esset in adulto. Crebris quippe saltationibus ita movebatur, ut ipsos parentes suos stupor vehemens apprehenderet: qui motus signum creditur existitisse, quod contra hostes spirituales esset dimicaturus.

2. Hic postquam in lucem prodit sacri baptismatis caractere insignitus, Aldricus nominatus est; qui more nobilium in deliciis suavitatis educatus, in prima pueritæ teneritudine operibus maturis ætatem cœpit anticipare, et præclaram nobilitatem præclarissimis bonorum actuum excubiis reddere clariorem, puerilibus portendens tirociniis qualis quantusque athleta esset futurus. Nam beati Nicolai æmulus, multo jejuniu tenerum corpus macerabat, et intempestiva abstinentia exiles attenuabat artus. Non solum autem parentes tanta bonæ indolis signa vehementi stupore afficiebant, verum etiam omnium contemplantium animos mirabiliter reddebant attentos.

3. Igitur a primis pueritiæ rudimentis puerilia devitans oblectamenta, suæ ingenuitatis magnificentia, morum honestate mirifice extollebat; et Deum totis viribus diligendo, in anteriora se exten-

dens, operam maturitate perfectiores æmulabatur. Tandem a parentibus traditus in liberalibus artibus erudiendus, mirabiliter cœpit proficere, et juxta scientiæ doctrinalis augmentum incrementum religionis suscipere: ut non solum in liberalibus, verum etiam in spiritualibus disciplinis efficaciter institueretur. Recoletis juxta illud verbum Sapientis, mores ex convicta formari, cum cœnobitis delectabatur continuare sermonem, et religiosorum colloquiis quamplurimum demulcebatur. Gaudebat cum illis tempore jejuniorum communicare, nocturnis vigiliis interesse, et studio sanctitatis concupiscentiis illicitas penitus declinare. Secum etiam singulis momentis secretius tractabat, qualiter mundi fallaces evitaret illecebras, cujus conversatione diutina sanctitatis propositum impediri verebatur. Hujus zeli facibus beatus Aldricus ardentem accensus, arctioris vitæ semitam deliberavit arripere, et ut habitum exteriorem interiori conformaret, habitum monachalem assumere destinavit.

4. Sed ne parentes gravius molestaret, vel iis ignorantibus hoc ageret, nactus opportunitatem, eis pium mentis revelavit arcanum: qui licet quadam pietate in primis non acquiescerent, attendentes in eo relucere inestimabilem charitatis ardorem, honesto proposito noluerunt obviare; sed cum Deo perpetuo serviturnum monasterio præsentaverunt, quod in honore beatæ Mariæ erat funda-

* Ferrariense scilicet, quod beatæ Mariæ et sancto

Petro sacrum est nomine ecclesia primaria in ho-

tum : ubi sub Aleuino abbate magistro litterali, cui A ipso morum maturitatem redimere quiddam ætas juvenilis videbatur invidere. Susceptis igitur sacris ordinibus, divinis operibus propensius insistebat, ut luculentius in eo claresceret virtutum insignia, et intentionis charitatis exuberarent incrementa.

5. Quo defuncto, ad curam ejusdem loci gerendam substitutus est Singulfus, natione Anglicus, nobili prosapia ortus, morum honestate præditus, et religiosæ conversationis prærogativa præclarus. Hic beati Aldrici perpendens futuram præminentiam, quam manifesta religionis declarabant indicia, eum piis eruditionibus assidue instituebat, et ut flos adolescentiæ in fructus uberes procederet ætatem teneram pastorali cura studiose informabat.

6. Singulis itaque diebus in adolescentulo succrescebat bonæ operationis industria, ut eruditorem suum in devotione, silentio, humilitate et concordia uniformiter æmulari videretur, imo etiam cunctis B præponi ut imitationis exemplum. Denique hujus beati adolescentis fama ad sanctum Jeremiam devenit, qui tunc temporis archiepiscopatus Senonensi feliciter præsidebat.

7. Cum itaque videndi pio flagraret desiderio, præcepit eum suis conspectibus præsentari, ut si fama de probitate ipsius vera prædicaret, præsentali visione et fide probaret occulta; quo facto tam admirandæ perfectionis expertus est, ut pluribus tam tacitis quam relatis fama in ejusdem commendatione maligna fuisse videretur. Majori itaque promotione dignum arbitratus, ordinæ discomi illustrem insignivit adolescentem; postea vero, delapso biennio, eum ad sacerdotalem subimavit honorem. Accendebat etenim discreta præsulis dispensatio in

norem sancti Peiri et omnium caterorum apostolorum consecrata est, teste Lupo in epistola 13. Ecclesia vero minus principalis in honorem sanctæ Mariæ, peregrinorum concursu hodie quoque celebris. ^a Magno Senonensi archiepiscopo successit Jeremias, quem monachus et procuratorem cœnobii S. Richarii fuisse tradunt Clarius in Chronico monasterii S. Petri Senonensis, Hugo monachus Antiodorensis in Chronologia sua, alique recentiores. Omnibus vero præverat Hariulfus in Chronici Centulensis lib. III, cap. 90, ubi scribit Jeremiam monachum et thesaurarium S. Richarii, regnantibus Ludovico et Carlomanno Ludovici Balbi filius, cum Nortmanni Centulensi monasterio inhiarent, fuga salutem quæsisse, asportatis secum inde reliquiis sacris, quas in monasterio S. Columbæ apud Senonas primum recondidit; ubi abbas a fratribus electus est, ac demum Senonensis archiepiscopus creatus, quod etiam Clarius et Hugo referunt, idque ad Ludovici Pii tempus detorqueunt. Verum cum Jeremias monachi accessus in cœnobium Senonense contigerit sævientibus in Francos Nortmannis, (quod post mortem Ludovici Pii accidit) rectius eum accessum revocat Hariulfus ad principatum Ludovici et Carlomanni. Itaque Jeremias Centulensis thesaurarius non potest idem esse cum Jeremia archiepiscopo Magni successore, qui Ludovico Pio imperante in monte eam sedem adeptus est. Quocirca dicendum, aut prædictos auctores nominis similitudine deceptos, ex duobus unum confusisse; aut si Jeremias Centulensis monachus in sedem Senonensem evector sit, duos statuendos esse Jeremias, unum qui tempore Ludovici Pii, alterum qui regnantibus Ludovico et Carlomanno, aut certe paulo post, Senonicam ecclesiam sciorum assumptum fuisse ex

ipso morum maturitatem redimere quiddam ætas juvenilis videbatur invidere. Susceptis igitur sacris ordinibus, divinis operibus propensius insistebat, ut luculentius in eo claresceret virtutum insignia, et intentionis charitatis exuberarent incrementa.

8. Nam quanto major factus est, in omnibus tanto se humiliabat magis juxta verbum Apostoli : *Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis* (1 Petr. v, 6). Tandem fama celebris viri illustris longe lateque diffusa, ad regis Ludovici filii Caroli Magni pervenit audientiam, qui tunc regni Francorum tenebat monarchiam.

9. Ad cujus monitum quorundam incredulorum, qui tunc fidem Christianam impugnabant, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illi, versutias elisit argutas, et ruinam periclitantis fidei propulsata penitus ^b ambiguitate redintegavit. Super quibus juvenis imperator Augustus, eum præceptorem ^c palatinum instituit, ut vita imperialis aulae et majora negotia suæ discretionis arbitrio definirentur. Tanto itaque patrono gratulabatur Francia, qui eum potestate cæteris præemineret, se tamen omnibus parem exhibebat. Erat cunctis affabilis, verborum suavitate serenus, pupillorum adjutor, viduarum defensor, miserorum consiliarius : et sic omnibus omnia factus, omnium gratiam et favorem meruit adipisci.

10. Cumque vir sanctus ab omnibus sedulo laudaretur, tamen elaborabat laudem humanam pia simplicitate obacurare, ne elatione gloriæ serenatam conscientiam favorabilis aura percelleret. Solet enim

S. Columbæ cœnobio, cui vivens multa bona contulit, ibidemque mortuus sepeliri voluit.

^b Quos hæreticos, quibusve modis impugnaverit Aldricus, incertum. Tavellus quidem in Historia episcoporum Senonensium putat ejus episcopi consilio Ludovicum indixisse synodum Aquigrani, ubi luxuriam clericis interdicta sit. At concilium istud, in quo id sancitum, longe ante Aldrici pontificatum celebratum est, anno scilicet 817, testante Anonymo in libro de Vita Ludovici Augusti, cui semper fidelissimus adhæsit Aldricus, ut constat ex Annalibus Bertinianis ad annum 833, plerisque ab imperatore successionem facientibus.

^c Interpretor cancellarium seu conditorem regionum diplomatum, quæ pleraque *præcepta* vocantur. Sane Aldricum Pippini Aquitanie regis, Ludovici Augusti filii, cancellarium fuisse invenio in binis litteris quas Philippus Labbeus refert in Miscellaneis curiosis, et missum dominicum fuisse Aldricum nostrum jam episcopum, intelligitur tum ex quodam Lotharii imperatoris diplomate, confirmantis ordinationem quam Ludovicus pater per missos suos, *Haldricum Senonensis ecclesiam venerabilem quondam archiepiscopum*, Albericum Lingonensem, et alios instituerat, propter evitandas discordias inter abbates et monachos Flaviniacenses de bonis cœnobii, apud nostrum Georgium Viollium in apologia de corpore sanctæ Regine; tum ex litteris superius ad annum 809 editis pro Elnonensi monasterio, quo directus est Aldricus ab Ludovico Augusto ad monasticum ordinem ibidem confirmandum : quem ordinem etiam in Dionysiano restituere satagit procurante Ludovico Pio : at eum scholis palatii prælectum fuisse hic solum invenio.

celstudo meriti sentire marcorem, quoties humanae laudis vana subrepat jocunditas. Interea quorundam æmulum rancorem suscitavit maligni hostis suggestio, qui venenosa detractionis invidia in sanctum Domini cœperunt malignari, et famam laudabilem profana derogatione incrustare [*Fortè, incusare*]. Sed vir Dei, jaciens cogitatum in Domino, ob amorem Christi detrahentium amaritudinem patienter sustinebat : et lætus suavitate serenatæ conscientiæ, dolosas machinas sola sedabat patientia, inuitens illi Davidico (*Imo, Annæ*) : *Deus scientiarum Dominus, et illi preparantur cogitationes (I Reg. II, 5)*. Per modestiam siquidem mitigatur invidia, ubi turpibus objectis virtus euiteret taciturnitatis. Nullatenus etiam armis sævientium conteritur, qui gratiæ ecclæstis tuitione munitur.

11. Dum hæc agerentur, Adalbertus Ferrariensis cœnobii abbas eximius migravit a sæculo, quem Singulfus senio debilitatus communi fratrum consensu sibi substituerat, malens cum Maria ad pedes Domini sedere, quam cum Martha diutius circa frequens ministerium satagere. Ille post quartum annum suæ administrationis a carnis ergastulo feliciter absolutus est; quo sepulto, in Aldricum, probatæ religionis virum, omnium unanimis et canonica convenit electio : qui licet pia simplicitate remitteretur, se tanto apice indignum judicans, victus tamen proterva fratrum instantia, tandem eorum petitioni benigne acquievit. Quo audito venerabilis Augustus prædictæ electioni assensum hilariter præbuit et favorem : et non solum privilegia abbatiæ suæ a prædecessoribus suis impetrata, sua petitione renovavit, sed etiam nova eidem monasterio in posterum profutura concessit.

12. Igitur suscepto fratrum regimine Sancti Petri, de die in diem bona crescebat opinio; et licet occulte vitam agens solitariam, multimodo exasperatione miseræ carnis bellum indiceret, non tamen potuit abscondi lucerna sub modio, sed illo inavite sanctitatis opera prodibant in publicum. Patrem qui in cœlis est, glorificantia. Hic monasterium novum in honorem beatorum apostolorum Petri et

^a Anno 828, auctore Odoranno monacho in chronico; et quidem VII Idus Decembris, ut legitur apud Clarium, qui Jeremiæ obitum reponit anno sequenti, sed male, ex annotatione in num. 15.

^d Monasterium istud situm est in suburbio civitatis Senoniciæ, a Ludovico Augusto commissum Jeremiæ episcopo, teste Clario monacho, « ut esset sub tuitione archiepiscopi Senoniciæ urbis. » Benedictus Aniane abbas monasticam disciplinam istæ restituit, Jacob abbate canonico ejus loci tum existente, ut legitur in diplomate Ludovici Augusti in appendice ad Lupi abbatis opera, editionis Baluzianæ : qui Ludovicus rogata Supplicii abbatis dicto cœnobio jus eligendi abbatis confirmavit. In his litteris laudantur « Aufridus et Donatus nepotes Jeremiæ quondam Senoniciæ urbis episcopi, » qui hospitium aliquod monasterio sanctæ Columbæ contulerant. Exstat in Appendice jam dicta privilegium Caroli Calvi pro libertate festis cœnobii, lectu dignum.

^e Aldrici litteræ hujus rei indices ad Frotharim Tullensem episcopum exstant infra post hanc Vi-

Pauli construxit, et quasdam officinas usus fratrum perutiles; et in subditorum cura tantam exhibuit diligentiam, ut quia super pauca fidelis existit, super multa constitui mereretur : quod ex subsequente eventu rei evidentia declaravit. Post modicum namque temporis intervallum celebris Jeremias memoriæ præsul Senonensis carne mortali exutus est ^e; et in monasterio beate Columbæ ^b exhibito debito humanitatis officio, honorifice tumulatus est.

13. Præfinito igitur tempore electionis, sicut mos est ecclesiasticus, ne oves erroneas sine pastore lupus rapax disperderet, ad eligendum antistitem cum humanitate et devotione populus convenit universus : a quo prius invocata sancti Spiritus gratia, unanimi concordia, populo acclamante et favorem præstante, beatus Aldricus ordine canonico in archipræsulem electus est. Audiens vir sanctus sine contemplatione quietem per episcopatum administrationem interpellandam, multimodas prætendebat excusationes, asserens se tanto oneri minus idoneum ^c, et honore tantæ sublimitatis indignum. Privatam tamen tranquillitatem publicæ utilitati postponens, importuna cleri et populi victus instantia, vix tandem acquievit : et quasi invitus et renitens a monasterio raptus ad infulas, cum universorum plausu feliciter inthronizatus est. Sustinuit itaque alter Jacobita dormire cum Rachelæ, ut quandoque filius vacaret amplexibus.

14. Functus itaque officio pastoralis, cepit diligenter vigilare supra gregem suum, ne fraus antiqui hostis illi officeret, quia circuit ut leo rugiens quærens quem devoret : contra quem armatura Dei muniti crebris exhortationibus subditos animabat. Internæ doctrinæ solutaris informatos illustrabat, et omnia pî pastoris officia provida discretionis sollicitus exercebat. Erat namque consolator mœrentium, adiutor pupillorum, defensor viduarum, omnium compatiens miseris, omnium indigentium anxius angustis, injuriarum corrector, injuriantium reprehensor, æquilibrato semper moderamine rectitudinis, ut afflictis et adigentibus in fovendo

tam. Eum vero primaria electione non fuisse creatum, sed alium, qui Ludovico Augusto probatus non est, constat ex ejusdem Frotharii epistolis 15, 16 et 17; porro Aldricum ineunte anno 829 nondum ordinatum fuisse, patet, tum ex capitulis a Ludovico Augusto conditis anno sexto decimo imperii sui pro variis conciliis in regno suo celebrandis, in quorum capitulorum exordio præcipit, ut Lutetiæ Parisiorum archiepiscopus Senonis qui fuerit, cum aliis conveniat : tum ex epistola ejusdem imperatoris scripta Gallicæ ac Germanicæ episcopis ad indicenda in provinciis concilia, in his Parisiense, anno 829 celebratum octavo Idus Junii : qua in epistola mandat, ut futurus antistes Senonicus, et alii, in Parisiorum urbem conveniant : quod argumento est, initio ejus anni, quo data epistola, nondum factam, aut ratam fuisse Aldrici electionem; et Jeremiæ ejus decessorem præcedente Decembri obiisse. Ex quo corrigendus Clarius et auctor Chronici Lemovicensis in tomo I Bibliothecæ Labbeanæ, qui anno 829 Jeremiæ obitum statuunt.

et reprimeudo esset æqualis : et sic paternæ pietati admisceret officium iudicis, ne minus esset districtio rigida, nec pietas remissa. Canonicos etiam ecclesiæ suæ paterna pietate instruebat, quatenus simpliciores efficerentur affatu, nitidiores actu, mitiores eloquio, puriores animo : ne simplices exemplo suo corrumpere viderentur, regulam canonicam excedere verecundarentur. Turpiter enim emarcescit vigor virtutis, cum peccanti non sentitur iactura pudoris. Præterea a præsentia secreta propensius fugabat manus, ne per cupiditatis lubricum iudicii examen inæqualiter penderet, juxta verbum Apostoli : *Beatus qui excutit manus ab omni munere* (Isa. xxiii, 15). Quippe prædecessorem suum semper sibi proponebat imitationis exemplum, ut cuius successor exstitit in apice, et succederet in humilitate. Tanto prælato gratulabantur populi, Deo grates devote rependentes, qui mirificavit misericordiam suam in eis, virum tantæ religionis et honestatis suo præficiendo regimini.

15. Forte dum magnis negotiis tractus ad urbem Parisiorum tenderet, prece Fossatensis abbatis templam, quod ipse construxerat in honorem beate Mariæ, dedicavit : et inde reversus ad propria, dum quadam die pro foribus ecclesiæ beati Stephani^b resideret, vidit quemdam prætereuntem, *Marrymardum* ^c nomine, cuius faciem intuens, evidentia in eo signa perpendit insolentiæ. Erat enim incessus vagus, gestus pomposus, cervix erecta, facies torva, oculi truces, sermo terribilis; quo accersito, quis esset studiose requisivit. Ille ut omnia in quodam fastu loqui consueverat, se custodem civitatis respondit. Ad quem præsul : Si aliorum custos es, cur te ipsum custodire contemnis? Tu cum sis pulvis et cinis, cur immedicos fastus concipis? quid inani jactantia gloriaris? Et incipiens prædicare verbum Dei, nunc increpando suavitatis admiscuit eloquia, Samaritani vulneribus somnivi vinum et oleum infundens : nec ante destitit, quin tantam efficaciter illius repressit elationem, et superciliosam humiliavit contumaciam. Nam in cordis sui penetralibus tam penitus infixæ sunt aegritæ potentis acutæ, et ita vulneratæ est eor sanam charitate, quod omnium præteritorum gratia incontinentes se monachum fieri ab eo postularet : et ita factum est.

16. Erat eo tempore monasterium in honore beati

^a Istius dedicationis fit mentio in libro de miraculis sancti Baboleni abbatis sæculo secundo. Oratorium beate Mariæ etiam nunc exstat in monasterio Fossatensi ad duas leucas supra Luteciam Parisiorum ad Matronam; quod ab annis centum canonicis sæcularibus cessit, ut postea dicitur in historia translationis corporis sancti Mauri abbatis in istud monasterium.

^b Ecclesia est cathedralis Senonica, sancto Stephano sacra.

^c Lego Marcuardum, qui postea factus monachus Ferrariensis, dein abbas Prumiensis, de quo infra.

^d Valilias alii appellant, vulgo *Vareilles*, quo de monasterio, uti et de sancti Remigii, lege adnotata

A Remigii consecratum, a porta civitatis Senonicæ modico distans intervallo, cuius vicinia quieti monachorum erat inimica. Nam populari strepitu sæpe compellebantur minore devotione divinis vacare, et a fervore contemplationis interdum subrepente vana meditatione tepescere : occasionem etiam jurgiorum et seditioem sæpe loci præstabat angustia inter civitatenses et monachorum contubernales. Difficile namque solet esse animorum concordia, ubi est morum et habitus discrepantia. Hujus ergo incommodi sanctus præsul quærens remedium, monasterium prædictum Valerias^d transtulit : sed illud inceptum sæcularibus importunitatibus occupatus non fecit.

B 17. Post opera quippe gloriosa, post labores pro sua ecclesiâ statuenda toleratos, suæ dignitatis administrationem fastidians, et ad vitæ suæ novissimæ mentis acumen dirigens, cœpit secretius beati Martini sententiam refricare asserentis, quod sibi major fuerit virtus ante episcopatum, quam in episcopatu. Metuens itaque per sæcularium negotiorum perplexitates religionis suæ meritum minorari, pastoralis sollicitudinis curam proposuit exuere^e, et ad solitæ contemplationis tranquillitatem devotius cœpit anhelare. Veritus tamen ne gregem suo pastore viduatam antiquus prædo dispergeret, misericordiam Dei singultuosis precibus cœpit æfflagitare, quatenus ei securæ quietis jucunditate perfrui concederet, et subditis suis idonei pastoris protectionem provideret : quam orationem a Domino exauditam fuisse ex post facto evidenter innotuit.

C 18. Gloriosus namque Dei famulus diem obitus sui Spiritu sancto revelante prænosceus, in quo ad veræ quietis gaudia transmigraret, convocatis discipulis diem novissimum sibi instare pia relatione propalavit, solita pietatis sollicitudine eos monens, vas proprii corporis mundum et immaculatum possidere; sicque currere, ut comprehenderent; sic laborare, ut æternæ beatitudinis quiete non fraudarentur; sic certare, ut perpetuæ jucunditatis brivio præniarentur. Finita autem prædicatione, locum idoneum sepulturæ elegit, scilicet cœnobium Ferrariense, quo corpus suum deferri, ejus et animæ celebrato divortio; et in stillicidio ecclesiæ tumulari præcepit. Hæc eo docente, stupor vehemens omnes apprehendit, quia nullum signum invaletudinis in eo poterant apprehendere.

ad Vitam sancti Romani abbatis in sæculo primo. Aldrici litteras hæc de re datas inferius adducam. Ad hæc, Heribaldi Antisiodorensis episcopi electionem procuravit Aldricus, ut legitur in libro de gestis episcoporum Antisiodorensium, cap. 36.

^e Idipsum attestatur Lupus abbas Ferrariensis ejus discipulus in epistola 29 ad Guenilonem Aldrici successorem, his verbis : « Quin etiam decessor vester beate memoriæ Aldricus, qui præfati Cæsaris jussu et mirabili bonorum adnitu, nobis cum esset abbas ablati, ecclesiæ Senonicæ pontifex factus est, ad nos immutabiliter proposuerat regredi episcopali cura ommissa, quando hanc vitam, ut credimus, feliciore mutavit. »

19. Post modicum temporis interstitium morborum pulsatus gravidine cepit aegrotare, et crebris doloribus mortis vicinæ præambulis intolerabiliter fatigari. Solita tamen vultus serenitas semper immota perseverabat, in fide et in charitate Christi mens devota magis ac magis solidabatur. Sed tamen ingravescente morbo, debito refectus viatico, fixis in cœlum oculis, manibus ad Deum evectis, viam universæ carnis ingressus sexagesimo primo vitæ suæ anno ^a, sexto Idus Octobris ^b feliciter migravit ad Dominum coronam lætitiæ de manu Dei acceptans. Delatum est autem corpus ejus ad prædictum cœnobium juxta tenorem præcepti sui, cum magno ejulatu populorum lugentium et gementium, se tanti tamque benigni pastoris præsidio destitutos et desolatos reliqui; et in stillicidio juxta oratorium beati Andree in lapideo tumulo, quem vivus sibi construxerat, honorifice sepultus est: ubi non minus post mortem suam quam in vita sua, quanti meriti fuerit servus ejus, Dominus per plurima virtutum et miraculorum declaravit indicia.

20. Post beatum Aldricum prædictæ urbis cathedralam sortitus est Heneaulus ^c, quem ipse sæpe dicto monasterio abbatem præfecerat. Hic igitur bonorum actuum exercitiis pervigilans, et mente celestibus inhærens divinitus comperit, ubi requiescent corpora sanctorum martyrum, scilicet Saviniani et Potentiani, Eodaldi et Serotini: quorum reverentia ne tempore et neglecta obsolesceret, corpora beatorum martyrum omni pompa solemnî in ecclesia sancti Petri honorabiliter collocavit. Corpus etiam beati Lupi Senonum præsulis, et beatæ Columbæ virginis, quæ sub Aureliano imperatore passa est et altera, transtulit, et in locum recondidit, ubi usque in hodiernum diem eis debita exhibetur reverentia. Fabricæ quoque quam beatus Aldricus prædecessor suus apud Valerius inchoaverat, manu consummationis finem apposuit.

21. Fuerunt autem in prædicto cœnobio tres juvenes, Gauberto ^d, qui ejus curam susceperat, jugi famulatu assistentes, qui obsequii sedulitatem per vitæ lasciviam detrahentes, devotius gulæ quam Domino famulantes, monachis dormientibus, cibi potusque crapula se ingurgitabant, et in ridiculis et carminibus obscenis intempestivæ noctis horas producebant. Accidit autem ut somno gravati tan-

A dem requiem peterent, ut vinum quo madebant, paulisper digererent. Usu vero temerario locum in quo corpus beati Aldrici quiescebat, ebrietatis errore vel corrupti contumacia petierunt, et ibi somno resoluti repente obdormierunt. Sed Dominus locum sacris artubus servi sui dedicatum non patiens profanari, dormientes mirabiliter subvexit, et unam trans flumen proximum in strata publica, duos sub fago longe collocavit. Tandem aurora rutilante a plebe inventi sunt, dum de more ad sanctorum in prædicto monasterio quiescentium properaret suffragia. Omnibus a somno excitatis et miraculosam eventum confitentibus, stupor omnes apprehendit, et nomen sancti confessoris magnificatum ad honorem Dei claruit gloriosius.

B 22. Translatum est autem corpus ejus a stillicidio ecclesie virtutum indicii clarescentibus, et in sublimiori exedra venerabiliter collocatum.

23. Erat eo tempore vir quidam consularis, Mauricius nomine, nobilis quidem genere, sed genus opere denobilis: cuius instinctu satellites prædictis monachis indebitis exactionibus coeperunt graviter injuriari, et res suas suorumque violenter prædari; quod toties nullo resistente facere consueverant, ut quod erat illicitum, consuetudo videretur licitum facere, et usus delinquendi delictum minuire. Itaque monachi tantæ calamitatis pressura coacti, nec ab aliquo sperantes defensionis præsidium; communicate consilio, constituerunt locum tranquilliorum petere, et per absentiam suam hostibus occasionem malignam ei præcipere: qui rebus suis plastro impositis, sumptoque corpore beati Aldrici cum cæteris sanctorum pignoribus, iter sub noctis silentio arripuerunt. Dum asteper per anfractas viarum devios plastrum ducerent, incaute progrediens bubuleus quidam in terram provolutus corruit: per cuius tibias rota plastro graviter onesti transiens, eum seminecum credebat relinque. Quo infortunio omnes perturbati, clamorem tollant lacrymabilem, et voce consona eam sancti Aldrici deprecant. Ad quorum devotionem bubuleus arrexit illusus, tanquam nihil sensit gravaminis: et iter agrediens soliti operis officium prosecutus est. Igitur luctu cunctorum in gaudium converso, Deo gratias reddentes, ad monasterium ^e Villarense feliciter pervenerunt. Quo audito ad sancti confessoris pa-

Kalendas Julii 841, ac proinde Aldricus Octobri antecedente ad superos transferat.

^c Imo Wenilo, non abbas Ferrariensis, sed capellanus regis Caroli Calvi capellanus, ut Carolus ipse testatur in synodo apud Saponarias anno 859 qua in synodo conquestus est adversus Wenilonem, cui « Weniloni tunc clerico, inquit, meo in capella mea mihi servienti, » metropolim Senonum ad gubernandum commiserat. Certe Wenilo eadem, quæ hic tribuuntur Heneaulo, præstitisse memoratur apud Clarium monachum. Ferraris tamen præerat Odo, præcessor Lupi, qui Wenilonem Aldrici *decessorem* vocat in epistola 29.

^d An is, de quo mentio apud Rodulfum Tortarium in libro de miraculis sancti Benedicti, cap. 14.

^e Nunc vulgo *Ville-monstier*, haud longe ab urbe

^a Imo anno sexagesimo quinto, siquidem Aldricus natus hic dicitur anno 775; nam ipsum obiisse anno 840 patet ex notatione sequenti.

^b Et quidem anno Christi 840, ut constat tum ex epistola Lupi ad Immonem Noviomagensis episcopum, tum ex libello proclamationis Caroli Calvi adversus Wenilonem. Lapis siquidem in dicta epistola significat se sospitem ex Fuldensi academia regressum invenisse omnia prospera, « præter domini ac nutritoris mei, inquit, Aldrici, quantum ad me atinet, plenum infortunii obitum. » Reversus est autem sub finem anni 841 ex dicendis in elogio Rabadi infra. Carolus vero ait, eo tempore quo partem regni cum fratribus divisit, « metropolim Senonum vacasse pastore. » Atqui hæc divisio facta est statim post pugnam Fontaneticam, commissam vii

proxinia plurima turba virorum aut mulierum devote confluit, inter quos audito miraculo ivit consul Mauricius, minaci increpatione in nocturna visione sibi facta a beato Aldrico valde perterritus ^a: qui ante reliquias cum lacrymis et gemitu præcedentis delicti postulavit indulgentiam, in posterum monasterio quod violaverat, et spondit debitam exhibere reverentiam. Voto igitur ab omnibus collaudato munimine roborato, cum reliquiis beati confessoris ad locum solitum hilariter reversi sunt.

24. Erat autem consuetudo, quod Ferrariensis cœnobii congregatio, finita festivitate Pentecostes, cum solempni pompa singulis annis Castrum Nantonis ^b peteret, obsequia devotionis redditura, et suffragia sanctorum petitura. Igitur cum ad locum prædictum tempore debito pii cineres Deo dilecti Patris Aldrici digna veneratione deportarentur, ecce puella grandiuscula, quam in lucem sine luce maternus effuderat uterus, per turbam eluctata, pannum reliquius superpositum in gestatorio manu injecta corripuit, et ei firmiter adhærens per tantum viæ spatium inde divelli non potuit; sed semper opem pii confessoris intimo devotionis affectu feliciter postulavit. Ut tandem ad castium prædictum pervenerunt, in loco quodam ante portam facta mora modica, disposuit æternum Dei consilium per virtutis opera mirificare sanctum suum. Ibi namque patenti populorum spectaculo erumpentibus ex oculis jam dictæ puellæ guttis sanguineis, per merita sancti confessoris lux nova nativam cæcitatē illustravit. Illico ab omnibus concurritur, miris laudum præconiis attollitur Dei servus, qui in suis sanctis semper est mirabilis.

25. Advenerat forte revoluto anni circulo beati Aldrici dies solempnis: quem cum populus universus debita celebritate veneraretur, mulier quædam scelerosa, quasi in contemptum solempnitatis, per

Monte-Argi, quo in vico est prioratus Floriacensis monasterio subjectus.

^a Huc notandum venit id quod scribit Lupus in epistola 53 ad Carolum regem: « Serio confirmant senes nostri experimento se proprio comperisse, idque sibi pueris a senibus esse traditum, quod quicumque monasterio nostro insigne aliquod intulerit damnum, nisi cito respuerit, magnum incurritur in-

peccatum inobedienciæ ecclesiasticis sese opposuit institutis; quo. l dum fieret, venit ad eam hostis malignus in specie canis nigri, et manum ipsius deglutire moliebatur, quem obnixius arcere gestiens non potuit, sed læsa morsu funesto labefactata corrui, manumque labentis susus proprius perforavit, ut quasi manca de scelere manus illius solito officio destitueretur.

26. Tempore procedente contigit hominem quemdam, Tamboldum nomine, aliquandiu propriis polere divitiis: sed in senium urgens ad tantam devenit inopiam, ut nihil ad vitam suppeteret, nisi quod uxor, nomine Supplicia, labore manuum suarum acquirebat. Qui sæpe recolens felicitatem præteritam, ærumnarum cumulum gravius sustinebat, cum ^B infelicissimum genus infortunii sit fuisse felicem ^c. Accidit autem ad sui doloris augmentum, ut uxor sua solita corporis valetudine destituta in diutinum languorem incideret, nec solito beneficio viri debilitatem poterat refovere, eidem consors facta miserix. Rebus igitur adversis graviter afflicti, opem divinam humiliter deposcebant, ut qui dat escam omni carni, non sineret eos miserabili penuria deperire. Cum autem post nimiam luctus defatigationem contingeret virum obdormire, ei revelatum est in somnis, quod si uxor ejus subsidium beati Aldrici humiliter peteret, ei doloris medicinam efficaciter innueret. Excitatus vero a somno, pandit uxori cuncta quæ viderat, consulens et exhortans, quatenus cogitatum jactans in Domino et in ejus confessore, fiducialiter agat. Illa vero consurgens, post modicum temporis intervallum ad beati Aldrici limen cum humilitatis devotione pervenit; et spiritu contribulato ante sepulcrum, in quo pii cineres quiescebant, divinam implorans clementiam, a languore penitus liberata pristinam recepit sanitatem, ipso adjuvante qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

commodum, aut sanitatis et vitæ pertulerit dispendium. »

^b Vulgo *Château-Landon*, oppidum, quod a Ferrariis abest duas leucas, situm in edito monte prope Lupam amnem; quo de loco dictum est in Vita sancti Severini abbatis, sæculo primo.

^c Ex Boetio in libro de Consolatione philosophiæ.

S. ALDRICI EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

AD FROTHARIUM EPISCOPUM.

Eximie, mihi quæ prædilecto Frothario episcopo Aldricus sempiternam salutem.

Orationum vestrarum opitulatione fulciri necesse habui, sicut ipse vobis eam expetens sæpe testatus sum. Sed nunc illa usquequaque indigeo, cum, ut vos æstimo audisse, indigno mihi episcopalis cura

PATROL. CV.

D injuncta est, quæ me sicut indignum, ita quoque imparatum invenit. Nam cum olim monasticæ disciplinæ operam dans, fratrum curam ipsis cogentibus susceperim, quod ferre compellor, nullatenus potuit esse suspectum. Quam ob rem excepta Dei clementia totum me ad precum vestrarum confero reliquorumque amicorum familiare præsidium, obsecrans ut virium mearum fragilitatem earum jugitate ad-

26